

VODIČ KROZ PIROT I OKOLINU

VODIČ KROZ PIROT I OKOLINU

DOŽIVITE PIROT I NJEGOVU OKOLINU

Upoznajte ovo područje, netaknutu prirodu, dođite i vidite Staru planinu, njenu nesvakidašnju lepotu, moć i čari koje krije u isprepletanim prirodnim i antropogenim motivima, koji karakterišu svako njeno područje i selo na sebi svojstven način. Ovde ne postoji prirodna monotonija, osetite adrenalin, snagu i divljinu planina koje okružuju ovaj kraj, nesvakidašnjicu i osećaj koji vam pruža boravak na ovom neotkrivenom području. Veliki broj kristalno čistih izvora, reka, jedno od najvećih prirodno-veštačkih jezera - Zavojsko jezero, dužine 17km, kanjone i klisure. Bogatstvo flore i faune pružiće vam zadovoljstvo u lovu, ribolovu, šetnji, foto safariju, posmatranju ptica i drugim aktivnostima, kao retko koja planina, ona to može da pruži na svakom njenom koraku. Upoznajte Piroć, njegove ljude, njihovu ljubaznost, kulturu, govor i tradiciju. Izuzetno veliko bogatstvo materijalne i duhovne kulture čine ovaj kraj neiscrpnim. Poznat pod nazivom „Mali Jerusolim“, po pirotskom ćilimu, kaćkavalju, grnćariji, pirotskom jagnjetu, pirotskoj peglanoj kobasici, folkloru, obićajima vezanim za ovaj kraj, rukotvorinama sa ovog područja, odnosno obiljem etnografskih i umetnićkih motiva kao retko koje područje u Srbiji.

Srednjevekovna tvrđava - Momčilov grad

Stara planina

Stara planina

TURISTIČKO-GEOGRAFSKI POLOŽAJ OPŠTINE PIROT

Položaj ove oblasti uslovljen je brojnomo raznovrsnošću turističkih motiva i objekata kao i njihovim različitim teritorijalnim rasporedom. Osim toga što zavisi od objekata i motiva, isto tako zavisi i od turističkog pravca kretanja, pa je za ovaj region vezan istočno-mediteranski pravac, tj. pravac koji povezuje Zapadnu i Srednju Evropu sa Bliskim Istokom i Istočnim Medi-teranom.

Samo područje opštine Pirot okruženo je sa severa i severoistoka Starom planinom, sa najvišim vrhom Midžorom 2.169 m.n.v. južni i jugozapadni rub Pirotske kotline čine ogranci Vlačke planine (1.442 m.n.v.) i Suve planine (1.809 m.n.v.), a severozapad Pirotske kotline okružuju ogranci Svrljiške planine (1.334 m.n.v.).

Ovim područjem prolazio je stari antički put, poznat pod nazivom Via Militaris (vojnički put), kasnije nazvan Caričin drum. Grad je, prolazeći kroz različite vremenske periode, dobijao različita imena. Za vreme Rimskog carstva u III i IV veku, imao je naziv TURRES (kula), a među ostalim nazivima su: Pírgos, Thurió, Momčilov grad, Kale i Tvrđava. Današnji naziv gradića je Kale.

Arheološkim istraživanjem srednjeg dela Pirotskog grada rezultati ukazuju da je na tom mestu postojalo naselje još pre 5.000 godina. Daljim istraživanjima u predelu starog grada otkriveni su i drugi tragovi iz eneolita i gvozdenog doba, zatim i iz perioda Antike, Rane Vizantije i srednjeg veka.

U srcu Balkana

Kada bi se tražile dve reči koje najbolje određuju sudbinu jednog grada kakav je Piroć, onda su to put i granica. Put koji je bio i ostao najkraća spona između Srednje Evrope i Orijenta, vezivao je grad za pitomu ravnici kroz koju je prolazio, a granice između starovekovnih plemena, kulturnih uticaja, provincija, carstva, država i nacija su dodala još više bogatstva u istorijskom nasleđu ovog područja.

Za razliku od puta koji je više od dva milenijuma prolazio skoro istom trasom, granice su se neprestano menjale. Politički interesi mnogobrojnih naroda koji su naseljavali središnji Balkan ili su samo kao osvajački i migracioni talasi prolazili kroz ovu oblast su crtali granice, ali je grad sve vreme ostao na istom mestu i na svojim plećima gomilao mnogobrojne civilizacijske potebe.

Prva pouzdana istorijska saznanja o centralnom Balkanu potiču još od starih Grka, koji su se interesovali za ovu oblast samo posredno jer je njihov najveći neprijatelj, Makedonija, tokom III veka pre Hrista često ratovala protiv Dardanaca i Traćana, čije su se naseobine granićile i u području današnjeg Piroća.

Piroć kao naziv za grad, prvi put se javlja u srednjevekovnim dubrovaćkim i srpskim izvorima, i plod je sklonosti Slovena da stara, zatećena imena gradova, uz male izmene, prilagode svom izgovoru. Prvobitna rimska neseobina Turres

Šetalište Kej

Centar grada

Česma Guševica

Vodopad Tupavica

Vodopad Tupavica

je u vizantijsko doba prostim prevođenjem ove reči na grčki jezik u značenju "kule" nazvana Pirgos, a Sloveni su jezičkim prilagođavanjem gradu dali naziv Pirot.

Pošto je Srbija dobila autonomiju tridesetih godina 19. stoleća, veze Pirota sa njom počinju da bivaju sve jače. Te veze održavaju trgovci i zanatlije koji su sa Srbijom održavali poslovne odnose. Potvrda o njihovom ekonomskom jačanju je i njihova uloga dobrotvora pri izgradnji crkava i manastira. O tome svedoči natpis nad ulaznim vratima Stare crkve na Pazaru, podignute 1834.g. Druga gradska crkva je podignuta decembra 1870.g. i predstavlja zadužbinu pirotskih zanatlija koji su zajedničkim snagama u oskudnim vremenima uspjeli da sagrađe reprezentativno zdanje dostojno većih gradskih sedišta i imućnijih stanovnika. Konačno oslobođenje je usledilo 28. Decembra 1877.g. posle rata Srbije protiv Turske. Odmah po oslobođenju bila je organizovana srpska uprava, a Ceka Krstić, predsednik pirotске opštine, je u junu 1878.g. sa delegacijom Piroćanaca otišao u Niš da pozdravi kneza Milana i da srpskoj vladi izrazi zahvalnost naroda pirotskog kraja...

Danas je to grad sa istom važnošću koju je imao i u prošlosti, a sama opština Pirot, je jedna od najvećih opština po površini u Srbiji, sa 63.792 stanovnika. U isto vreme je Pirot i sedište Pirotskog okruga, koji obuhvata četiri opštine.

IZLETIŠTA

Na teritoriji opštine Piroć nalazi se određeni broj izletišta koja dominiraju svojim pejzažnim, tj. ambijentalnim prirodnim lepotama, pa su u toku letnjih meseci izuzetno posećena od strane samog stanovništva koje živi na teritoriji opštine. Izletište može da bude i svako područje na kome je priroda omogućila da se uživa u prirodnim lepotama, pri tome vodeći računa da se ona ne narušava i zagađuje.

PLANINARSKI DOM

Izletište Planinarski dom nalazi se na 12km od Pirota, na nadmorskoj visini od 1.080m, gde je smešten hotel „StarA“. Samo izletište se nalazi na padinama Stare planine u parku prirode i kao takvo je izuzetno bogato florom i faunom. U isto vreme predstavlja izuzetan ambijenat za odmor i rekreaciju, što potvrđuje i jedan broj lepo uređenih planinskih vikendica. Ovo izletište osim leti, potvrđuje svoju atraktivnost i zimi, budući da pruža mogućnosti za zimski turizam sa uređenom stazom za zimske sportove, kao i sportske terene za rekreaciju u toku letnjih meseci. Do samog izletišta stiže se za 20 minuta.

Planinarski dom - Hotel StarA

Vidlič

VRELO

Izletište Vrelo nalazi se na 33km od Pirota, u jednom prekrasnom ambijentu u kome dominira Dojkinačka i Jelovička reka. Do samog izletišta stiže se automobilom za 40 minuta asfaltnim putem. Svako će se na prvi pogled uveriti u atraktivnosti ovog područja. Posebno se ističe kanjon reke Visočice sa svim ostalim elementima koji čine ambijentalnu celinu. Izletište „Vrelo“ je na nadmorskoj visini od 730m.

Ovo izletište karakterišu mogućnosti za šetnju, odmor, rekreaciju, lov, ribolov, rafting i kanjonig. U njegovoj neposrednoj blizini je manastir Sv. Bogorodice iz 18.v. na nadmorskoj visini od 1.094m. Ovo izletište je dobilo ime po kraškom Vrelu koje se nalazi u delu izletišta prema selu Jelovica. Ono što ga čini specifičnim, je njegovo presušivanje jedanput u toku godine i to u avgustu mesecu, u približno istom vremenskom intervalu na nekoliko sati.

Rafting na Visočici

IZLETIŠTE DOJKINCI

Planinarski dom Dojkinci nalazi se u istoimenom selu na Staroj planini, 40km od Pirota. Predstavlja objekat za razne vrste turističkih, sportsko rekreativnih i edukativnih aktivnosti sa smestajnim jedinicama kapaciteta 60 kreveta. Blizu doma nalaze se vodopad Tupavica, strogi prirodni rezervati PP Stara planina, odmaraliste Vrelo, centar za posetioce Vrelo, ribnjak pastirmke. Odlično mesto za sport i rekreaciju, planinarenje, planinski biciklizam, rafting, kanjoning, lov i ribolov.

TEMAC

Izletište Temac nalazi se na 20km od Pirota i do njega se stiže asfaltnim putem za 30 minuta. Nalazi se u neposrednoj blizini HE-Temac i kompleksa radničkog odmarališta Temac, koje je u vlasništvu EPS-a. Samo izletište je na ulazu u prelepi kanjon reke Temšnice, koga meštani od mилоšte zovu „Mali Kolorado“. Ovo izletište obiluje prelepim ambijentalnim pejzažima, i kao takvo pruža izuzetne mogućnosti za odmor, rekreaciju, lov i ribolov. Pre dolaska do izletišta možete posetiti manastir Sv. Đorđe, iz 14.v.

Planinarski dom Dojkinci

Stražna čuka

Manastir Sveti Đorđe, Temska, 14. vek

Kanjon reke Jerme

Manastir Sv. Jovan Bogoslov, Poganovo, 14. vek

IZLETIŠTE SUKOVO

Izletište se nalazi na 18km od Pirota, nedaleko od sela Sukova. Do njega se stiže asfaltnim putem za 20 minuta vožnje. Nalazi se uz samu reku Jermu. Kao takvo u toku leta je izuzetno posećeno od strane izletnika i vikendaša koji na ovom području u neposrednoj blizini imaju svoje vikendice. Zainteresovani mogu posetiti manastir Sv. Bogorodice iz 18.v.

IZLETIŠTE POGANOVO

Nalazi se u neposrednoj blizini manastira Sv. Jovan Bogoslov iz 14.v. Do ovog izletišta se iz Pirota dolazi asfaltnim putem za 30 min. Udaljeno je od Pirota 25km. Samo izletište se nalazi u prelepom ambijentu manastira i njegove okoline, a dolazak do njega upotpunjuje i doživljaj koji će svako osetiti prolaskom kroz kanjon reke Jerme. Izletište je izuzetno pogodno za odmor, rekreaciju i ribolov.

M. Presvete Bogorodice,
Sukovo, 19. vek

M. Sv. Jovan Bogoslov,
Poganovo, 14. vek

Sukovsko jezero

IZLETIŠTE NA ZAVOJSKOM JEZERU

Nalazi se na Zavojском jezeru, 18km od Pirota. Do njega se dolazi za 20 minuta asfaltnim putem. Kao izletišta se posebno odlikuju mesta kod nekadašnjih sela: Male Lukanje i Zavoja, na kojima su nastale izletničke vikendice, a u toku leta se mogu primetiti popriličan broj šatora, kamp prikolica i drugi improvizovani objekti za smeštaj i odmor. Ono što je sigurno najinteresantnije je da osim uslova za odmor, ova izletišta pružaju i velike mogućnosti za lov i ribolov, pa je u toku leta i velika posećenost izletnika i iz drugih gradova koji su većim delom usmereni na ribolov.

KUPALIŠTA

ZAVOJSKO JEZERO

U toku leta najpovoljnije mesto za kupanje na jezeru je deo kod nekadašnjeg sela Mala Lukanja, kao i na drugim delovima jezera gde za to ima mogućnosti. Međutim, jezero se ne može pohvaliti nekim pratećim sadržajima koji mogu da upotpune boravak. Jezero je jedno od najvećih prirodno-veštačkih jezera u ovom delu Srbije, sa dužinom od 17km i visinom brane 86 m, najveća njegova širina je oko 300m, a dubina oko 70m. Odlikuje se velikom prozirnošću i čistoćom vode, tako da voda u toku letnjih meseci, kad su visoke temperature, može fino da rashladi.

Zavojsko jezero

Zavojsko jezero

Belski most, Zavojsko jezero

Dag banjica

Reka Nišava

Gradsko kupalište

REKA NIŠAVA I KEJ

Jedno od najstarijih i najposećenijih prirodnih kupališta u toku letnjih meseci je reka Nišava, koja deli grad na Tijabarski i Pazarski deo, dok se njene obale nalaze u prelepom ambijentu lipovih drvoreda, odnosno KEJ-a, čija je dužina preko 3 km. Kao takav KEJ je izvanredan za šetnju, rekreaciju i druge aktivnosti. Ono što će svaki putnik namernik, turista ili posetilac pamtiiti je miris lipa, hladovina i izuzetno lep i uređen Kej.

GRADSKO KUPALIŠTE

Nalazi se na 1,5km od centra Pirota, na levoj strani obale Nišave. Izgrađeno je sa izgradnjom HE Zavoj, i kao takvo snabdeva se vodom iz Zavojskog jezera. Dubina kupališta je 2,5m, a površina oko 5ha. U gornjem njegovom delu je urađeno tako da je pristupačno i za decu. U sklopu kupališta se nalazi tobogan, tuševi, tereni za mali fudbal, odbojku, tenis (na pesku), kao i nekoliko ugostiteljskih objekata. Na gradskom kupalištu se nalazi dežurni lekar, spasioci i druge prateće službe neophodne za održavanje bazena, uključujući i školu plivanja. U toku letnjih meseci je najposećeniji objekat ovakvog tipa.

Zatvoreni bazen

Kupalište Krivi vir, Temska

MANIFESTACIONI TURIZAM

Imajući u vidu bogatu tradiciju koju Pirot poseduje, brendove kojima se ponosi (čilim, kačkavalj, grnčarija, pirotsko jagnje, pirotka peglana kobasica), kulturne manifestacije različitih vidova, od gastronomskih do etnografskih, doprinose poboljšanju turističke ponude i boravak gostiju čine lepšim i sadržajnijim. Najveću pažnju domaćih i stranih turista privlače upravo manifestacije posvećene negovanju tradicije, narodnih običaja, folklora i domaće radinosti.

- Sajam pirotke peglane kobasice

Gastronomsko turistička manifestacija, jedna od najvećih te vrste u regionu, koja okuplja lokalne proizvođače ovog jedinstvenog specijaliteta. U sklopu Sajma održava se i festival sira i kačkavalja. Organizatori: TOP, Udruženje proizvođača peglane kobasice, Opština Pirot. Održava se poslednjeg vikenda u januaru u Sportskoj dvorani "Kej".

- Naučno-istraživački kamp Stara planina

Okuplja studente biologije, hemije, turizma i geografije sa gotovo svih univerziteta u Srbiji, prirodnačka društva iz zemlje i okolnih zemalja, učesnike iz preko 20 zemalja sveta, srednjoškolce i volontere. Cilj kampa je naučno istraživački rad u Parku prirode Stara planina budućem Rezervatu biosfere sa liste UNESCO-a.

Trajanje manifestacije prva polovina jula

- Festival staroplaninskih jela - Temska

Gastronomska manifestacija, na kojoj se mogu videti i degustirati tradicionalna staroplaninska jela. Bogatstvo prirodnih resursa prikazano je kroz gastronomske veštine lokalnih domaćica i pripremanje specijaliteta i jela sa Stare planine, među kojim dominiraju sarmice u lipovom listi, pihtije od boba, ovan na hajdučki način, jagnjetina i janjija, razne vrste pita, sireva i proizvoda od mleka, pečurke i ostale čarolije Stare planine.

Organizatori: TOP, MZ Temska i udruženje Temstanka.

Održava se sredinom jula u selu Temska.

- Međunarodni festival autorskog stvaralaštva "Osveženje"

Jedna od najposećenijih manifestacija na teritoriji opštine Pirot, tradicionalno održavana u srpskoj srednjevekovnoj tvrđavi Kale, na ulazu u grad. Festival autorskog stvaralaštva, međunarodnog karaktera. Ima za cilj promociju savremene muzike i pirotskih bendova.

Festival se održava druge subote u avgustu, tvrđava Kale, Pirot.

- Međunarodni folklorni festival festival

Održava se u okviru pirotskog kulturnog leta. Tada Pirot na četiri dana postaje mesto okupljanja folklornih ansabala iz raznih zemalja sveta. Manifestacija počenje defileom učesnika kroz grad do trga, ispred pirotskog doma kulture, na kojem folklorni ansambli pokazuju svoje igračko umeće. Završni koncept ovog festivala revijalnog karaktera odigrava se na omladinskom stadionu u centru grada.

Održava se početkom avgusta.

- Tradicionalni pirotski vašar

To je zasigurno jedna od najstarijih manifestacija na ovom prostoru. U prošlosti se zvao „Pirotski panađur“ i bio je poznat po prodaji pirotskih čilima i drugih tradicionalnih proizvoda.

Traje od 28.08. do 30.08.

- Jagnjijada Krupac

Pirotka jagnjijada, gastro-turistička manifestacija koja okuplja veliki broj posetilaca iz Srbije i ostalih zemalja regiona. Od 2015.godine održava se u selu Krupac, nadomak Pirotu. Manifestacija okuplja nekoliko ekipa koje se nadmeću u pripremi jagnjetine na nekoliko načina: na raznju, u vurnji, pod sačem...

Održava se poslednje subote u aprilu.

Organizatori Turistička organizacija Pirot i MZ Krupac.

- Izložba vina i rakije, selo Izvor

Manifestacija koja okuplja lokalne proizvođače vina i rakije. Organizatori TO Pirot, MZ Izvor.

Održava se krajem februara.

KULTURNO-ISTORIJSKI SPOMENICI

Prema vremenu postanka kulturno-istorijski spomenici novijeg su datuma od arheoloških nalazišta i hronološki se nadovezuju na najstarije tragove materijalne kulture. Ovaj kraj obiluje velikim brojem spomeničkim turističkim vrednostima iz različitih vremenskih perioda nastanka, stilske pripadnosti i istorijskog značenja.

CRKVE I MANASTIRINA PODRUČJU PIROTSKE OPŠTINE

- manastir Sv. Jovan Bogoslov - Poganovski manastir, 14.v.
- crkva Rođenje Hristovo u Pirotu ili Pazarska Crkva, 18.v.
- Saborna crkva u Pirotu ili Tijabarska crkva, 19.v.
- manastir Sv. Bogorodice, Sukovo, 1857.g.
- manastir Sv. Đorđa, Temska, 14.v.
- crkva Sv. Petra i Pavla ili Pećinska crkva, Rsovci, 13.v.
- manastir Sv. Ilije, Rsovci, druga polovina 19.v.
- manastir Sv. Bogorodice, Visočka Ržana, 18.v.
- crkva Sv. Đorđa, Slavinja, ne zna se pouzdano vreme njene gradnje, živopisana i obnovljena 1844.g.
- crkva Sv. Nikole, Krupac, druga polovina 17.v.
- manastir Sv. Jovan, Krupac, spomen crkva iz druge polovine 18.v.
- crkva Sv. Đorđa, Osmakovo, 15.v.
- crkva Sv. Trojice, Rudinje, 19.v.
- crkva Sv. Arhangela Mihaila, Činiglavci, sagrađena 1858.g.
- crkva Sv. Unufrija, Bazovik, sagrađena 1868.g.
- crkva Sv. Nikole, Bela, sagrađena 1854.g.
- crkva Sv. Paraskeve, Brlog, sagrađena 1878.g.

Manastir Sv. Bogorodice, Visočka Ržana, 18. vek

Crkva Sv. Paraskeve, Gradašnica, 19. vek

Manastir Sv. Ilija,
Rsovci, 19. vek

Manastir Sv. Jovan,
Krupac, 18. vek

Crkva Sv. Petra i Pavla, Rsovcy, 13. vek

Crkva Sv. Trojice, Rudinje, 19. vek

Crkva Sv. Arhangela
Mihaila, Pakleštica, 19. vek

Freska Isusa mladencu, crkva
Sv. Petra i Pavla, Rsovcy, 13. vek

- crkva Sv. Jovana Krstitelja, Gostuša, obnovljena 1835.g.
sagrađena je na temeljima starijeg hrama
- crkva Sv. Paraskeve, Gradašnica, sagrađena u drugoj polovini 19.v.
- crkva Sv. Nikole, Dojkinci, 15.v.
- crkva Sv. Jovana, ranije Vaznesenje Gospodnje, Dobri do,
sagrađena 1849.g. na temeljima starijeg hrama a prema
pisanim izvorima sagrađen 1640.g.
- crkva Sv. Đorđa, Zaskovci, 1901.g.
- crkva Vaznesenja Gospodnje, Zavoj, 16.v. (potopljena zbog
izgradnje brane HE Zavoj)
- crkva Sv. Trojica, Izvor, sagrađena 1883.g.
- crkva Sv. Haralampija, Kostur, sagrađena 1864.g.
- crkva Sv. Paraskeve, Rosomač, sagrađena 1868.g.
- crkva Sv. Besrebrenika, Rasnica, sa kraja 18.v.
- crkva Sv. Bogorodice, Sopot, sagrađena 1849.g.
- crkva Sv. Ilije, Srečkovac, sagrađena 1876.g.
- crkva Sv. Ignjata, Veliki Suvodol, sagrađena 1838.g.
- crkva Sv. Paraskeve, Temska, 15.v.
- crkva Sv. Petke, Cerova, sagrađena 1875.g.
- manastir Sv. Marije, Činiglavci, sagrađen 1858.g.
- crkva Sv. Petra i Pavla, Crnoklište, sagrađena krajem 16.
i početkom 17.v.
- crkva Sv. Ilije, Crvenčevo, 19.v.
- crkva Sv. Petke, Orlja, obnovljena na temeljima starije crkve iz 14.v.
- crkva Sv. Paraskeve, Topli do, 19.v.
- crkva Sv. Arhangela Mihaila, Pakleštica, 19.v.
- manastir Sv. Nikole, Planinica, 16.v.

- crkva Sv. Save, V. Jovanovac, gradnja počela 1938.g., a ponovna gradnja započeta 2009.g.
- crkva Sv. Germana, Blato, sagrađena na temeljima starije crkve, 2009.g.
- crkva Sv. Trojice, Jelovica, 19.v.
- crkva Sv. Ilije, Barje Čiflik, 19.v.
- crkva Sv. Arhangela Mihaila, Poljska Ržana, 21.v.
- crkva Sv. Pantelejmona, Vranište, 1846. god.
- crkva Sv. Đorđa, Nišor, sagrađena krajem 19. i početkom 20.v. obnovljena u 21.v.

SPOMENICI KULTURE

Na teritoriji opštine Pirot nalazi se 27 spomenika pod zaštitom države, neki od njih su:

- Srednjevekovna tvrđava - Momčilov grad, 1979. proglašena za spomenik kulture od izuzetnog značaja
- Zgrada muzeja „Ponišavlja, 1979. proglašena za spomenik kulture od izuzetnog značaja

Saborna crkva u Tijabari - Tijabarska crkva
Saborni hram Uspenja presvete Bogorodice

Srednjevekovna tvrđava - Momčilov grad

Muzej Ponišavlja

Gimnazija

Apoteka Karlo Skacel

Tvrđava na Crnom vrhu

Begov most

Zgrada Suda

- Zgrada Opštinskog suda, ranije Okružnog načelstva u Pirotu, proglašena za spomenik kulture 1989.g.
- Zgrada Gimnazije u Pirotu, proglašena za spomenik kulture 1989.g.
- Kuća Stojana Božilovića - Belog u Pirotu, proglašena za kulturno dobro i spomenik kulture 1981.g.
- Zanatske radnje u Tijabari, kao kulturno-istorijska celina, proglašene za kulturno dobro 1981.g
- Apoteka „Karlo Skacel“, zgrada podignuta 1884.g. proglašena za spomenik kulture 1977.g.
- Spomenik oslobodiocima Pirota od Turaka u Tijabari
- Srpsko vojničko groblje, spomenik podignut palim borcima u ratovima od 1912. do 1919.g.
- Grčko vojničko groblje, spomenik podignut 1933.g.
- Partizansko groblje, spomenik palim borcima iz NOB-a
- Begov most, kod sela Staničenja iz perioda turske vladavine, čija osnova datira još iz rimskog perioda
- Tvrđava na Crnom vrhu, podignuta 1892.g.

Spomenik oslobodiocima Pirota od Turaka

Grčko vojničko groblje

Gostuša

ETNOGRAFSKE TURISTIČKE VREDNOSTI

Izuzetno veliko bogatstvo materijalne i duhovne kulture čine ovaj kraj neiscrpnim i nedovoljno iskorišćenim za svestrano širenje turističke ponude, uz kombinovanje sa drugim elementima. Karakteristični etno motivi sa ovog područja su: karakteristična narodna nošnja za ovaj kraj, nadaleko poznati Pirotski ćilim, koji se po načinu tkanja i po šarama sasvim razlikuje od persijskog ćilimarstva, šare na pirotskom ćilimu su zasigurno autohtone. Pirotski ćilim osvaja svojom lepotom, ornamentikom i bojama. Kao skupocen poklon, poklanjan je samo u retkim prilikama. U grupu etnografskih vrednosti spadaju i pirotski opanak, pirotka grnčarija, kožarski i vezeni prizvodi, odnosno rukotvorine sa ovog područja. U tu grupu spadaju i

Trpeza

Tkalje

Rašićeva šara

Razbacani đulovi

karakteristična jela sa ovog područja, sa svim svojim specifičnostima i odlikama među kojima se zasigurno ističe nadaleko poznati pirotski kačkavalj, koji je na mnogim sajmovima dobijao prve nagrade. Pored bogatstva materijalne kulture sa ovog područja karakteristično je i bogatstvo duhovne kulture, koja se ogleda kroz muziku, govor, folklor, i običaje vezane za ovaj kraj.

Ove etnografske turističke vrednosti upotpunjuju i umetnički motivi vezani za ovaj kraj, kao što su: arhitektonski objekti, slike, freske, ikone, mozaici, slikarska i vajarska dela poznatih majstora kao i spomenici iz različitih vremenskih perioda.

Ibrik

Pljoska

Kondir

Bokal

Kotlajka

KANJONI, KLISURE, PEĆINE

KLISURA VLADIKINA PLOČA

Klisura Vladikina ploča nalazi se na 2,5 km od sela Rsovci. Izuzetno atraktivna klisura, ali isto toliko i nepristupačna, proteže se sve do sela Pakleštica. Najdublji i najduži deo ove klisure zove se Vladikine ploče. U tom delu klisura dostiže dubinu od preko 200 m, sa izuzetno strmim i nepristupačnim liticama koje će vam upotpuniti doživljaj i stvoriti vam osećaj kao da ste promenili vreme. Klisuru karakteriše bogatstvo flore i faune. Na ulazu u klisuru svaki posetilac u isto vreme oseća lepotu i strahopoštovanje prema ovom predelu. Do nje je moguće doći samo pešice.

KLISURA REKE JERME

Klisura ove reke poznata je i kao Vlaška klisura, karakteristična sa svojim džinovskim loncima i okolnim pejzažima, koja svakog ko se uputi u pravcu Zvonačke banje neće ostaviti ravnodušnim. Još na samom njenom ulazu kod sela Vlasi okolne litice su visoke preko 200 m. Pogled koji vas vodi ka obližnjim liticama dodatno pojačava adrenalin i jedan osećaj nesvakidašnjeg. Klisura nije u potpunosti ispitana postoje mesta na kojima još uvek nije kročila ljudska noga. Osećaj nesvakidašnjeg dodatno pojačava sama reka Jerma, kao i mogućnost da u trenucima boravka ovde vidite i surog orla.

KLISURA GRADAŠNIČKE REKE

Izuzetno atraktivna klisura ove reke dugačka je preko 1km, pri čemu su zaseci kanjona strmi i veoma nepristupačni. Osnovna karakteristika ove klisure je da se nalazi na 4 km

Vladikine ploče

Vrelo
Bobovište

Slavinjsko grlo
Rošomački lonci

Gradašnička reka

Vrelo

Jerma

od grada nedaleko od sela Gradašnica do koga se može doći autom, a zatim se nastavlja pešice. U samoj klisuri se nalazi i Dagbanjica, vrelo gde izbija topla voda, koja je po priči mnogih Piroćanaca posebno lekovita kod lečenja rana. Za sada kanjon i topla voda su vrlo malo iskorišćeni.

KANJON REKE VISOČICE

Ovo je jedan od najinpozantnijih kanjona u ovom delu Srbije, kroz koga protiče reka Visočica, koja spada u red reka sa najvećim padom u Srbiji. Kanjon je izuzetno atraktivan i živopisan, tako da ga je vrlo teško opisati u nekoliko reči, zato ga treba posetiti i doživeti. Sam kanjon odlikuju na pojedinim mestima veoma strme litice koje su nepristupačne i visoke po nekoliko stotina metara. Ovaj kanjon je za svakog putnika namernika odmor za dušu i oko.

KLISURA ROSOMAČKE REKE - „SLAVINJSKO GRLO“

Ovo je klisura koju je napravila Rosomačka reka, koja pripada slivu reke Visočice. Do same klisure se stiže pešice, na 15 minuta laganog hoda od sela Slavinja. Na ulazu u samu klisuru srećete se sa izuzetno atraktivnom retkošću koja je u jednom svom delu izuzetno strma i nepristupačna, dok je sama klisura izdubljena u slojevima krečnjaka koji je čine interesantnom i posebno atraktivnom. Za ovu klisuru su karakteristični mali lonci - virovi koji dočaravaju ovu klisuru u još lepšem izdanju. Ukoliko želite da prođete kroz jedan deo kanjona, izvodljivo je samo kroz reku. Na ulazu u ovu klisuru dodatno je dočarava napuštena stara vodenica, dok nedaleko od nje imate malu pećinu u koju možete ući pognuti nekih 15m u dubinu i čuti buk podzemne reke.

TEMAČKA KLISURA

Temačka klisura je najatraktivnija u ovom delu pirotске opštine ili kako je od mилоšte meštani zovu „Mali Kolorado“. Kroz klisuru protiče istoimena reka Temštica, koja stvara zaseke i strme litice koje su na pojedinim mestima visoke preko 200m. Do ulaza u samu klisuru stiže se za oko 30 minuta asfaltnim putem. Doživljaj upotpunjavaju crveni peščari sa raznovrsnim morfološkim oblicima, kao i u jednom delu vidljivo Temačko utvrđenje.

VELIKA PEĆINA

Pećina se nalazi na 7km od Pirota u blizini sela Držina, dužine je 1440m, visina pećine 30m i ima četiri dvorane. Po svom bogatstvu spada u red najlepših pećina u kršu istočne Srbije.

PEĆINA VETRENA DUPKA

Pećina nalazi se na severnim ograncima Vlaške planine, podeljena je u pet deonica koje su izuzetno interesantne i atraktivne. Dužina pećina je 4.150m. Nije do kraja ispitana i

Kanjon reke Temštice

Pećina Vetrena dupka

Vladikine ploče

Pećina Vladikine ploče

Vladikine ploče

nepristupačna je za posetioce. Ova pećina je jedna od najvećih u tom delu Srbije.

PEĆINA VLADIKINE PLOČE

Pećina se nalazi u istoimenoj klisuri između sela Pakleštica i Rsovcu. U ovom delu su karakteristične nekoliko pećina koje se zapažaju iznad rečnog korita na visini od 86m. Do ovih pećina se dolazi isključivo pešice. Na ovom terenu se izdvajaju sledeće pećine: Vladikina ploča (dugačka 660m), Mišja pećina 83m, Vodena pećina 63m, pećina kod Lipe 60m, pećina Toplica 35m, pećina Vetrena 22m, Ladna pećina 17m, Trifunova pećina 15m i pećina Potpeć 14m. Ova pećina ili sistem pećina interesantan je po ostacima koji ukazuju da je u njoj živio praistorijski čovek, praistorijski medved itd. Sistem pećina još uvek je neispitan. Prema rečima pojedinih meštana iz sela Rsovcu, to je klisura sa preko 60 pećina, vrtača i rupa. U mnoge od njih nikad nije kročila ljudska noga, a neke možete i vi otkriti sami ukoliko se upustite u takvu avanturu...

MOĆ VODE

Reke, Jezera, Vodopadi

Područje opštine Pirot izuzetno je bogato vodom, odnosno, može da se pohvali velikom rečnom mrežom, koja zasigurno u velikoj meri utiče i na atraktivnost prirodnog terena. Atraktivnost ovakvog turističkog motiva srazmerna je sa čistoćom vode, njenom temperaturom i pristupačnošću obala. Ovakva bogata mreža reka utiče i na mogućnosti razvoja različitih oblika turizma, a posebno ribolovnog i releks, odnosno izletničkog turizma. Moć, huk i buk ovih voda u rano proleće nikog ne ostavljaju ravnodušnim, tako da je na pojedinim rekama moguć rafting ili kajak na divljim vodama. Reke ovog kraja spadaju u najčistije reke u Srbiji a neki od dokaza je postojanje rečnih rakova, potočnih pastrmiki i drugih vrsta riba kojima obiluju ove vode. Možda po svojim terenima ove vode imaju najatraktivnije uslove za sportski ribolov, a posebno mušičarenje, to vam mogu potvrditi oni koji se svake godine vraćaju na ove terene. Neke od reka koje dominiraju ovim krajem stalno ga menjaju i čine ga atraktivnim su: Nišava, Temštica, Jerma, Ginska, Visočica, Toplodolska reka, Dojkinačka reka, Jelovička reka, Slavinjska reka i druge manje reke i njihove pritoke.

Na ovom području postoje tri jezera koja su u turističkom smislu neiskorišćena i bez sadržaja, ali ipak sama su na sebi svojstven način atraktivna ili interesantna, kako iz ugla gledanja

Krupačko jezero

Kaluderski vodopad

Vodopad Pilj

Čunguljski skok

Ijubitelja prirode, tako i iz ugla gledanja sportskih ribolovaca. Svakako najveće i najinteresantnije je Zavojsko jezero, nastalo radom klizišta kod sela Zavoj 1963.g. dužine 17km prosečne širine oko 500-1000m, najveća dubina oko 70m. Kao takvo izuzetno je čisto i odlikuje se velikom prozirnošću.

Drugo po veličini je Krupačko jezero, ujedno i jedino prirodno jezero na teritoriji opštine Pirot. Nalazi se između sela Krupac i Velikog sela, dugačko je 1500m, široko oko 250m, sa prosečnom dubinom oko 1,5m dok na pojedinim mestima dostiže dubinu i do 4 m. Jezero se napaja vodom iz dva izdašna vrela, dok tokom letnjih meseci i pri najvećim vrućinama temperatura vode ne prelazi 25 stepeni.

Najmanje jezero na ovom području je Sukovsko jezero koje je nastalo veštačkim pregrađivanjem potoka Tivojski dol, sa ciljem navodnjavanja u ovom delu. Samo jezero je dugačko oko 1km i široko oko 250m, dubine oko 15m. Kao takvo pogodno je jedino za ribolovce budući da je jezero bogato štukom i šaranom.

Neke od prirodnih atrakcija, kao što su vodopadi, zavređuju pažnju, tako da za iskusne planinare i ljubitelje prirode predstavljaju posebnu atrakciju koju vredi obići uz pomoć planinarskog društva "Vidlic" iz Pirota. Neki od tih vodopada su:

Vodopad Tupavica, kod sela Dojkinci, visine oko 15m, Kurtulski skok (27m), Čunguljski skok (42m), Piljski vodopad ili Pliska (64m), u kaskadama (atar sela Topli do), kao i veći broj manjih vodopada koji su posebno izraženi u toku prolećnih meseci.

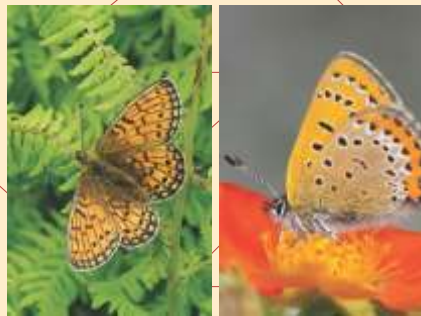
BILJNI I ŽIVOTINJSKI SVET

Stara planina prostire se svojim južnim padinama u severoistočnom delu opštine Pirot, a ujedno predstavlja prirodnu i administrativnu granicu prema susednoj Bugarskoj (granica se pruža planinskim bilom). Na teritoriji opštine Pirot nalazi se najviši vrh Stare planine - Midžor sa 2170m nadmorske visine, čime ovu planinu svrstava među najviše u Srbiji i na Balkanu.

Na Staru planinu može se stici iz više različitih pravaca, ali je najpristupačniji prilaz iz pravca Pirota, a ujedno je jedan od najatraktivnijih. Stoga je Stara planina pravi izazov za planinare i ljubitelje prirode i druge zainteresovane putnike namernike i putnike koji vole odmor u domaćoj radinosti:

Uredbom iz 1997.g. Stara planina je stavljena pod zaštitu i proglašena je za park prirode. Kao takva svrstana je u prvu kategoriju zaštite. Celo ovo područje karakteriše veliki broj biljnih vrsta (1190) ili 34% od nacionalne flore, kao i 40 zaštićenih biljnih vrsta koje predstavljaju prirodne retkosti, dok se 18 biljnih vrsta nalazi pod režimom stroge zaštite) i životinjskih vrsta, a posebno onih koje su endemične, pa zato i čine ovo područje specifičnim i interesantnim sa svih aspekata, a posebno sa aspekta turizma.

Karakteristične endemične biljne vrste su: rosulja, runolist, lincura, beli lokvanj, Pančičev pelen. Tu raste i najmanji bor u Evropi, bor krivulj, smrča, hrast lužnjak u ataru sela Sopot, crni bor u ataru sela Rsovci i druge vrste.

Što se tiče faune, 40% od ukupne faune leptira na Balkanu, živi na Staroj planini, 26 vrsta riba, 6 vrsta vodozemaca i 12 vrsta gmizavaca, 203 vrste ptica, od kojih se 92 vode kao prirodna retkost, više od 30 vrsta sisara. Tu se mogu sresti sledeće ptice: tetreb (koga još ima samo na Tari), beli orao, suri orao, droplja, sova i druge. Od drugih životinjskih vrsta, tu su prisutni medved, srne, divlje svinje, jelen lopatar, vidre, divokoza, slepo kuće, kuna zlatica, vuk, lisica i dr.

Na području Stare planine, koji teritorijalno pripada opštini Pirot, postoje sledeći lokaliteti: strogi prirodni rezervati i spomenici prirode.

Strogi prirodni rezervati

- lokalitet „Arbinje“ je pod zaštitom od 1985.g. pod nazivom „Smrča“, stanište visokoplaninske smrče
- lokalitet „Tri čuke“, stanište bora krivulja, smrče, niske kleke i borovnice, zaštićen 1985.g.
- lokalitet „Bratkova strana“, stanište tetreba, visokoplaninske zajednice smrče, niske kleke i borovnice, zaštićen 1985.g.
- lokalitet „Vražja glava“, stanište bukve i planinskog javora, zaštićen 1985.g.
- lokalitet „Kopren“, stanište biljke rosulje, zaštićen 1985.g.

Spomenici prirode

- Rsovci - stablo crnog bora, zaštićen 1985.g.
- lokalitet na području sela Osmakova, na brdu Kolaš „stabla sitne granice“ obuhvata nekoliko stabala, zaštićen 1966.g.
- Sopot - „Hrast Lužnjak“, zaštićen 1985.g.

LOV I RIBOLOV

Potencijali za lovni i ribolovni turizam na ovom području su ogromni. Izuzetno bogastvo flore i faune upravo i daje mogućnost da se razvija ovaj vid turizma. Dok prirodni i antropogeni motivi koji dominiraju na ovom području su upravo ti koji mogu dodatno upotpuniti doživljaj u ovim sportsko-turističkim aktivnostima, pri čemu se moraju poštovati stroga pravila. Različite vrste ribolova, koje se poistovećuju sa rekreativnim oblicima turizma, kao i prisustvo pojedinih egzotičnih vrsta uvećavaju estetsku vrednost okoline i čine je atraktivnijom. Bogata mreža ribolovnih terena nije ništa manja od lovačkih terena neki od njih su:

Lovište "Stara Planina 2" površine 40.804ha. Lovište udruženja „Ponišavlje“, lovna površina 187,540ha. Na ovim lovnim terenima lovi se: divlja svinja, jelen i srna, vuk, šakal, lisica, kuna, divlja mačka, tvor, fazan, poljska jarebica, kuna zlatica, kuna belica, divlja guska, divlja patka, divlji golub, šumska šljuka, prepelica i dr.

Ribolovno područje „Nišava i Stara Planina“. Peca se potočna pastrmka, klen, šaran, štika, deverika, krkuš, kao i dr.vrste bele ribe.

JP „Srbija šume“, šumsko gazdinstvo Pirot,
Srpskih vladara 6, 18300 Pirot, tel.
+381 10/332-474; 332-475; 313-801

Lovačko udruženje „Ponišavlje“

Vezni trakt bb, 18300 Pirot, tel. +381 010 321-706

Opštinska organizacija sportskih ribolovaca „Pastrmka“

(OOSR „Pastrmka“), ul. Kej bb, 18300 Pirot,

tel. +381 010 321-006, e-mail: pastrmkaPirot@yahoo.com

KSR „Bistro“, ul. Nišavski odred lamela B lok 28, 18300 Pirot

tel. +381 010 322-177, e-mail: alfil010@nadlanu.com

SAOBRAĆAJNA POVEZANOST

Same saobraćajnice, odnosno saobraćajna povezanost čini deo materijalne baze za dalju mogućnost razvoja turizma na ovom području. Pirot se nalazi u samom središtu Balkana, tranzitno mesto sa putnom mrežom koji povezuje Centralnu i Srednju Evropu sa Bliskim Istokom i Istočnim Mediteranom. Na pola puta između Niša i Sofije, na sredini između Panonske nizije u Podunavlju, na najkraćem putu za Aziju. Jednom rečju “kapija istoka i zapada”. Naravno o značaju i mogućnosti razvoja tranzitnog turizma posebno govori i veliki broj putnika koji prođe ovim putnim pravcem.

PUTNI PRAVCI

Međunarodni koridor 10, najvažniji putni pravac za Srbiju, kao i za osam evropskih zemalja, jedan od njegovih ogranaka ide ka Pirotu i Dimitrovgradu.

PIROT - NIŠ - BEOGRAD - BUDIMPEŠTA - BEČ od Niša se uključuje na putni pravac E-75

PIROT - DIMITROVGRAD - SOFIJA - ISANBUL E-80

PIROT - BABUŠNICA - LESKOVAC M-9

(od Leskovca se uključuje na putni pravac E-75)

Železnica kroz opštinu: interkontinentalni magistralni pravac.

Najbliži aerodromi:

Niški aerodrom 70km, Sofijski aerodrom 80km.

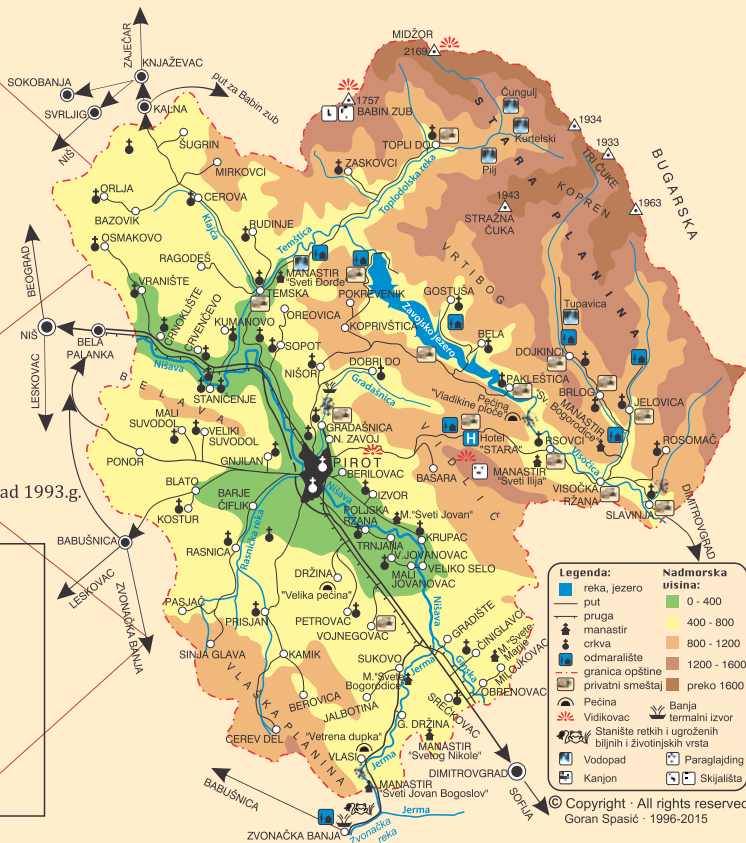
Izdavač:
JU Turistička orbanizacija Piro
Za izdavača:
Bratav Zlatkov, direktor
Tekst priredio:
Dragan Jovanović,
dipl.org. za turizam i ugostiteljstvo

Fotografije:
Dragan Bosnić, Dragan Jovanović,
Goran Spasić, Slavica Čirić,
Redizajn: Dejan Čirić
Dizajn: Goran Spasić
Štampa:
Grafčki studio SPASIĆ, Piro
Tiraž: 1.000 primeraka

Korišćena Literatura:

- Geografija Ponišavlja, Dr. Stevan M. Stanišić
- Turistička geografija, Prof. Dr. Jovan Dinić, Beograd 1993.g.
- Sajt JP «Srbija šume», www.srbijasume.rs

CIP Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

TURISTIČKA ORGANIZACIJA PIROT

ul. Srpskih vladara br. 77

18300 Piroć · Srbija

tel. +381 (0)10 320-838

fax: +381 (0)10 320-839

www.topirot.com

e-mail: top010@mts.rs

